

MÜTAREKE DÖNEMİNDE ALEMDAR GAZETESİ ve İTTİHAT ve TERAKKİ CEMİYETİ*

Alper Ersaydı**

Özet:

Alemdar Gazetesi Mondros Mütarekesi'nin ardından 15 Aralık 1918 tarihinde Refi Cevad yönetiminde tekrar yayın hayatına başlamıştır. Bu yeni dönemde daha önceden kalma hesapları göz önünde bulundurarak, İttihatçı karşıtlığının "Mütareke Basını"nda bayraktarlığını yapmıştır. Sütunlarında İttihatçılar için hakarete varan ifadeler kullanmasıyla ün yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: İttihat ve Terakki Cemiyeti, Alemdar Gazetesi, Mondros Mütarekesi, Refi Cevad, Mütareke Basını

ALEMDAR NEWSPAPER AND THE COMMITTEE OF UNION AND PROGRESS DURING THE ARMISTICE PERIOD

Abstract:

Alemdar Newspaper was republished on December 15, 1918 following the Mudros Armistice with guidance from its chief editor Refi Cevad. Alemdar Newspaper was championed of Unionist antagonism amongst the Armistice Press due to former hatred. Alemdar columnists achieved a reputation due to their usage of insulting words in columns of the newspaper.

Keywords: The Committee of Union and Progress, Alemdar Newspaper, the Armistice of Mudros, Refi Cevad, Armistice Press

1889 yılında kurulan İttihad-ı Osmanî Cemiyeti'nin¹ devamı olan İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1877-1878 Osmanlı - Rus savaşından sonra II. Abdülhamit tarafından feshedilen Meclis-i Mebusan'ın yeniden açılmasını sağlamış ve siyasal tarihimizde II. Meşrutiyet Dönemi olarak adlandırılan döneme damgasını vurmuştur.

---

* Bu çalışma, "Alemdar Gazetesine Göre Mütareke Dönemi Başında İttihatçılar Ve İttihatçılık" başlıklı yüksek lisans tezinde elde edilen bilgilerin yeniden gözden geçirilmesi ile oluşturulmuştur.

** Uşak Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Görevlisi, alpersaydi@hotmail.com

¹ Çukurbostan'da kurulan bu cemiyetin ilk kurucuları arasında İbrahim Temo, Harputlu Abdullah Cevdet, Kafkasyalı Mehmed Reşid, Bakûlü Hüseyinzade Ali ve Diyarbakırlı İshak Sükûti bulunmaktadır. Ahmed Bedevi Kuran, **İnkılâp Tarihimiz ve Jön Türkler**, İstanbul, Tan Matbaası, 1945, s.30; Sina Akşin, **Jön Türkler ve İttihat ve Terakki**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1987, s.22; Ernest Edmondson Ramsour, **Genç Türkler ve İttihat ve Terakki**, Çev.: Hacasan Yüncü, İstanbul, Kayıhan Yayınları, 2001, s.25-26; İbrahim Temo, **İttihad ve Terakki Anıları**, Haz.: Bülent Demirbaş, 2. Baskı, İstanbul, Arba Yayınları, 2000, s.16; Şükrü Hanioglu, **Bir Siyasal Örgüt Olarak "Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti" ve "Jön Türklük"**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1986, s.174

1913-1918 yılları arasında Osmanlı Devleti'ne hakim olan İttihat ve Terakki Cemiyeti iktidarı, I. Dünya Savaşı'na Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'ın da dahil olduğu Üçlü İttifak Bloğu'yla birlikte girmiş ve savaşın İngiltere ve Fransa'nın başını çektiği İtilaf Devletleri'nin zaferiyle sonuçlanmasının ardından, diğer yenik devletlere paralel olarak, ülke yönetiminden çekilmiştir².

I.Dünya Savaşının sonunda imzalanan ve Osmanlı Devleti açısından savaş sona erdiren Mondros Mütarekesi, 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanmıştır. Mütarekenin ardından iktidarını bırakmak zorunda kalan İttihat ve Terakki Fırkası, iç ve dış unsurları içerisinde barındıran bir büyük koalisyon tarafından I.Dünya Savaşı felaketinden sorumlu tutulmuştur. Bu Koalisyonun içerisinde yer alan iç unsurlar; Sultan Vahidettin, onun güdümündeki kabineler, Osmanlı Saltanatı ileri gelenleri, İstanbul basınının çok büyük bir kesimi, dış unsurlar ise İngiltere'nin başını çektiği İtilaf Devletleridir.

Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihinden Mustafa Kemal Paşa'nın Dokuzuncu Ordu Müfettişi olarak Samsun'a çıktığı 19 Mayıs 1919 tarihine kadar olan süreç tarihçilerimiz tarafından genellikle göz ardı edilmektedir. Ancak bu dönem, Millî Mücadele'nin hazırlanış safhasını içermesi ve ileriki dönemde Millî Mücadele'ye açıkça tavrı alacak unsurların davranışlarının belirginleşmesi açısından, incelenmeye muhtaçtır. Bu dönemde özellikle İstanbul basını, Padişah'ın ve İtilaf Devletleri'nin destekleriyle, Osmanlı kamuoyunun içinde bulunduğu harp karşıtlığı duygularını da sömürerek, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin halk nezdindeki itibarını yok etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, kamuoyu tepkisinden çekinerek Erzurum ve Sivas kongrelerinde İttihatçı olunmadığına dair yemin edilmesi ve daha sonra örgütlenecek olan Kuva-yı Milliye hareketine, İstanbul Hükümetleri tarafından İttihatçı artığı denilmesi ilgi çekicidir. Bu noktalar göz önünde bulundurulursa, çok özel şartları içinde bulunan bu dönemde yaratılmaya çalışılan "İttihatçılık" olgusu çözümlenmelidir. Bu makalede İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne açıkça düşmanlık yapan Alemdar Gazetesi'nin görüşleri bu koşullar altında incelenecektir.

1913 yılından itibaren Osmanlı Devleti'ni tek parti iktidarıyla yöneten İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yokluğunda oluşan siyasal boşluğu, Osmanlı Padişahı Vahidettin doldurmak istemiştir. Vahidettin, şehzadelikli döneminden itibaren İttihat ve Terakki karşıtlığını³, eline fırsat geçince meşrutiyet yönetimine

---

² Mondros Mütarekesi'nin hemen ardından 1-4 Kasım 1918 tarihleri arasında olağanüstü kongre yapan İttihat ve Terakki Cemiyeti, kendi kendisini feshederek, faaliyetlerine Teceddüt Fırkası adıyla kurulacak yeni bir fırka ile devam etme kararı almıştır. Ayrıntılar için bkz. Bünyamin Kocaoğlu, **Mütarekede İttihatçılık**, İstanbul, Temel Yayınları, 2006.

³ Mütareke Döneminde Sultan Vahidettin tarafından kurulan kabinelerde görev alan Mehmet Tefik Biren anılarında bu karşıtlığı şöyle aktarır: "...Meşrutiyet devrinde [Vahidettin] İttihatçıların aleyhinde olduğu... Hürriyet ve İtilaf Fırkası ile pek yakın bir dostluk peyda ettiği ve bu kişilerle birlikte bazı tertiplere girişmek sureti ile kendisi için elzem olan tarafsızlık umdesinin aksine, uygun olmayan bir meslek tutmağa başladığı görülmüyordu." "**Bir Devlet Adamının**" Mehmet Tefik Bey'in (Biren) II.

de göstermekten çekinmemiştir. Bu anlayışı Sultan'ın kendi ifadelerinden de çıkarmak mümkündür. Damat Ferit Paşa'nın yaveri olması nedeniyle Vahidettin ile çok yakın bir ilişkisi olan Tarık Mümtaz (Göztepe) Bey, Vahidettin'in bu konudaki görüşlerini şöyle aktarmaktadır:

"...Saltanatsız bir hilafet olamaz. Yürütme ve yaptırım gücünden yoksun bir halifeliliğin varlığı kabul edilse bile ben kabul edemem"⁴.

Bunun dışında Mondros Mütarekesi'ni imzalayan Osmanlı Heyeti'nin başkanı olan Bahriye Nazırı Rauf (Orbay) Bey ile Vahidettin arasında 8 Kasım 1918 tarihinde, selamlıkta geçen konuşma Sultan'ın düşüncelerini anlamak bağlamında ilgi çekicidir:

"Beyefendi, ortada bir millet var; koyun sürüsü! İdaresi için bir çoban lazım. O da benim!"⁵

Sultan Vahidettin'in bu görüşlerinin yanı sıra bahsedilen yıllarda dünya siyasetine neredeyse tek başına yön veren İngiltere'nin Osmanlı Devleti ve ülkesi üzerindeki tasarımlarına göz atmak yerinde olacaktır.

İngiltere'nin 19. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nden büyük tavizler kopararak uyguladığı geleneksel Çarlık Rusyası'nın genişlemeci siyasetine karşılık, Osmanlı Devleti'nin yaşamasına izin verme politikasına Berlin Konferansı'ndan sonra son vermiştir. Kendi sömürgeci çıkarlarına rakip olarak gördüğü Almanya'ya karşı Rusya'yı yanına çekebilmek için Osmanlı Devleti'ni gözden çıkarmıştır. Osmanlı Devleti'nin I.Dünya Savaşı öncesi müttefik arayışında, İngilizler tarafından kesin olarak reddedilmiş ve ücreti ödenmesine rağmen Sultan Osman ve Reşadiye dretnotlarına İngiliz Hükümeti tarafından el konulması, İngilizlerin bu siyasetinin en çarpıcı örneklerindedir.⁶

Ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Osmanlı Devleti'ni yıkılmaktan kurtarmak için yaptığı atılımlar, İngiltere'yi Müslüman nüfusun yoğun olarak yaşadığı İngiliz sömürgelerine olumsuz örnek olabileceği için tedirgin etmiştir. Bu atılımların en önemlilerinden biri hiç şüphesiz ki kapitülasyonların tek taraflı olarak kaldırılması girişimidir⁷. Bunun yanısıra İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin

---

Abdülhamit, Meşrutiyet ve Mütareke Devri Hatıraları, Haz.: Fatma Rezan Hürmen, İstanbul, Arma Yayınları, 1993, C.II, s.128.

⁴ Tarık Mümtaz Göztepe, **Vahideddin Mütareke Gayyasında**, 2.Baskı, İstanbul, Sebil Yayınları, 1994, s.446.

⁵ Sina Akşin, **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele**, 2.Baskı, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, 2004, C.I, s.81.

⁶ Reşadiye zırhlısı 1911 yılında İngiltere'ye sipariş edilmiştir. Sultan Osman zırhlısı ise yine İngiltere'nin Brezilya hükümeti için yapmakta olduğu bir gemidir. Bu gemi satın alınarak Osmanlı deniz kuvvetleri güçlendirilmek istenmiştir. Bu zırhlıları teslim almak üzere 1914 yılının Temmuz ayında Rauf Bey'in başkanlığında bir heyet İngiltere'ye gitmiştir. Ancak bu zırhlıların bedelleri Osmanlı hükümeti tarafından ödenmesine rağmen, zırhlılara İngiltere Hükümeti tarafından el konulmuştur. Bu olay I. Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı halkının ve siyasetçilerinin İngiltere'ye olan dostluk ve güven duygularını kaybetmelerinde başlıca etken olmuştur. Stanford J. Shaw, **The Ottoman Empire in World War I**, Ankara, TTK Yayınları, 2006, C.I, s.625; Bahri S. Noyan, "Sultan Osman ve Reşadiye Dretnotları", **Hayat Tarih Mecmuası**, Yıl:5, C.I, S.5, Haziran 1969, s.34-35.

⁷ Avrupalı devletlerin Osmanlı ülkesinde yaşayan vatandaşlarının uzun yıllar boyunca yararlandıkları mali, iktisadi, hukuki ve yönetsel ayrıcalıklar I. Dünya Savaşı'nın başlarında

uyguladığı ulusal ekonomi politikası ve ulusal bütünlüğü parçalamak isteyen sömürgeci devletlerin güdümündeki gayrimüslim unsurlara karşı taviz vermemesi, sömürge altındaki halkları etkileyebilecek gelişmelerdir⁸.

Bütün Mütareke Dönemi boyunca, İttihatçıların II. Meşrutiyet Dönemi ve Mütareke Dönemi içinde yapmaya çalıştığı her şey yukarıda değinilen büyük koalisyon tarafından karalanmıştır.

İttihat ve Terakki Cemiyetinin icraatları incelendiğinde, Cemiyet'in 1912'den sonra uygulamaya koyduğu özgürlükçü ve çağdaş düzenlemelerin ağır bastığı görülmektedir. Bu bağlamda, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte geleneksel hale getirilen 23 Temmuz 1908 Anayasa Bayramı kutlamalarının yasaklanması, Mütareke Dönemi'ne hâkim olan düşünceyi çok iyi bir şekilde temsil etmektedir. Bunun yanısıra toplumsal hayatta 1917 yılında, Ziya Gökalp Bey'in çabaları ile yürürlüğe konan "Hukuk-u Aile Kararnamesi"⁹ Damat Ferit Paşa Hükümeti zamanında "Muharrem 1336 tarihli Hukuk-i Aile Kararnamesinin Lağvı Hakkında Kararname" ile 18 Haziran 1919 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. Yine aynı şekilde İslamî kuruluşların Osmanlı hazinesi denetimi altına alınması, İslamî okulların Şeyhülislamıktan ve İstanbul'daki Âli Müftülükten alınıp Maarif Nezareti otoritesine bırakılması, Şer'î mahkemelerin yasama yetkisinin kısıtlanması ve ulemanın devlet memuru yapılarak, maaşa bağlanması ve Hükümet tarafından denetlenmesi gibi laik uygulamaları getiren İttihatçı hukuk, 9 Haziran 1919 tarihinde Hükümet tarafından yürürlükten kaldırılmıştır¹⁰.

I.Dünya Savaşı yıllarında imkânsızlıklar sebebiyle neredeyse yok olmanın eşiğine gelen Osmanlı basını¹¹ Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasının ardından büyük bir gelişme kaydetmiştir. Mütareke Dönemi'nde İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne yakın gazeteler azınlık durumuna düşmüşler ve İttihatçılar, muhalif gazeteciler tarafından büyük bir ölçüm kampanyasına maruz kalmışlardır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından tek taraflı olarak kaldırılmıştır. Shaw, **The Ottoman...**, s.256-257; Feroz Ahmad, "Ottoman Perceptions of the Capitulations, 1800-1914", **Journal of Islamic Studies**, C.XI, S.1, 2000, s.17; Feroz Ahmad, **İttihat ve Terakki 1908-1914**, Çev.: Nuran Yavuz, 5.Basım, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1999, s.190-191

⁸ Akşin, **İstanbul Hükümetleri...**, s.20

⁹ Hukuk-u Aile Kararnamesi toplam 157 maddeden oluşmaktadır ve 15 Ekim 1917 tarihinde Sultan Reşad'ın onaylamasıyla yürürlüğe girmiştir. Bu kararnameyle birlikte nişanlanma yasal bir zemine oturtulmuş, kadına boşanma hakkı tanınmış, erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesi yargı iznine tabi kılınmış, evlilik listelerinin asılması sağlanmış ve evlenme yaşı da yükseltilmiştir. Bkz.: Halil Cin, **İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, Ankara, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974, s.292-305.

¹⁰ Stanford J. Shaw, **From Empire to Republic**, Ankara, TTK Yayınları, 2000, C.I, s.161-162; Akşin, **İstanbul Hükümetleri...**, s.330; Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1989, C.III, s.558-559.

¹¹ I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte, diğer ülkelerde olduğu gibi, Osmanlı Devleti'nde de askeri sansür uygulanmış ve kâğıt sıkıntısı dolayısıyla sınırlı sayıda gazete yayınlanabilmiştir. Bkz.: Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006, s.87-88;107-108.

Dönemin İttihat ve Terakki karşıtı gazeteleri şöyle sıralanabilir; Süleyman Nazif ve Cenap Şahabettin'in Hadisat'ı, Mevlânzade Rifat'ın önce İnkılâb-ı Beşer'i ve daha sonra Serbesti'si, Abdullah Cevdet'in İctihad'ı, Sait Molla'nın Yeni İstanbul'u, Soysallıoğlu İsmail Suphi'nin Söz'ü, Ebuuzziya'nın Tasvir-i Efkâr'ı, Refi Cevad'ın Alemdar'ı ve Ali Kemal'in başyazarlığını yaptığı Sabah Gazeteleri. Ayrıca İkdâm'ın da bu dönemde İttihat ve Terakki karşıtı basın furyasına katıldığı görülmektedir. Bülent Varlık, İttihat ve Terakki karşıtlığında hemfikir olan mütareke basınınu şu şekilde tanımlamaktadır:

*"...İstanbul basını tam anlamıyla birbirine düşmüş, ülke sorunları bir yana bırakılarak, kişisel hesaplaşmaların peşine düşülmüştür. Bu ortamda, İttihatçıların sesi kısılmış, buna karşılık muhaliflerin ve özellikle Hürriyet ve İtilafçıların hücumları artmıştır"*¹².

Vakit Gazetesi Başyazarı Ahmet Emin Bey de bu dönemin gazetelerini şöyle tanımlamaktadır:

*"...Bozguncu fikirleri temsil eden ve meşrutiyet fikirlerini kökünden sökmek ve Altıncı Mehmet'in yeni istibdadını tamamlamak için, İngiliz işgal kuvvetleriyle gözü kapalı işbirliğine taraftar gazetelerdir"*¹³.

Mütareke döneminde yayınlanan gazetelerden biri olan Alemdar Gazetesi, Refi Cevad¹⁴ ve Pehlivan Kadri tarafından çıkarılmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti düşmanlığını kendisine temel amaç olarak belirleyen gazetede Refi Cevad'ın dışında, Aka Gündüz, Ahmet Kadri, Fazıl Ahmet, Şehsuvarzade Osman ve Doktor Selahattin Bey ve Mustafa Sabri Efendi yazılarıyla katkıda bulunmuşlardır.

Yukarıda değinilen yazarların İttihat ve Terakki karşıtlığını çok yönlü bir kampanyaya çevirmelerinde, İttihat ve Terakki ileri gelenlerinin 1 Kasım'ı 2 Kasım'a bağlayan gece yurdu terk etmeleri etkili olmuştur¹⁵. Bu olaydan sonra

¹² Bülent Varlık, "Mütareke ve Milli Mücadele Basını", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C.V, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s.1200.

¹³ Ahmed Emin Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerimiz ve Geçirdiklerimiz**, İstanbul, Yenilik Basımevi, 1970, C.I, s.317.

¹⁴ Refi Cevad, 1890 yılında Şam'da doğmuştur. Daha sonraları Milli Mücadele'ye açıkça tavır alacak olan Ankara Valisi Muhittin Paşa'nın oğludur. İlk tahsilini Vefa'da Taşmektep'te, orta tahsilini Şemsülmaarif adlı hususî orta mektepte yapmış; 1909'da Galatasaray Sultanisi'ni bitirerek Tanin Gazetesi'nde çalışmaya başlamıştır. Tanin ve İkdâm Gazeteleri'nde çalıştıktan sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti muhaliflerinin toplandığı Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na katılmıştır. Bir süre Şehrah Gazetesi'ni yönetmiş de daha sonra İttihat ve Terakki'ye sert muhalefeti ile tanınacak olan Alemdar Gazetesi'ni Pehlivan Kadri ile birlikte yayınlamıştır. Mahmut Şevket Paşa suikastından sonra gazetesi kapatılıp, diğer İttihat ve Terakki muhalifleriyle birlikte Sinop'a sürgün edilmiştir. 1913 senesinden itibaren 5 sene boyunca Sinop, Çorum ve Konya illerinde sürgün hayatı yaşamıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin I. Dünya Savaşı yenilgisiyle iktidardan çekilmesiyle Refi Cevad da diğer muhalifler gibi sürgünden dönmüştür. Bkz.: Alper Ersaydı, Alemdar Gazetesi'ne Göre Mütareke Dönemi Başında İttihatçılar ve İttihatçılık, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s.9-16.

¹⁵ Talat, Enver, Cemal Paşalar, Bedri ve Azmi Beyler ile Dr. Bahattin Şakir, Dr. Nazım ve Dr. Rüşühi Beyler yurdu terketmişlerdir. Bkz.: Tunaya, **Türkiye'de Siyasal...**, C.III, s.567. Bu kampanyanın Osmanlı basınındaki yansımaları için bkz.: Ali Kemal, "Bakınız Kimlere Tapıyordunuz?", **Sabah**, 5 Teşrinisani [Kasım] 1334 [1918], No:10402; "Aman Yarabbi", **İkdâm**, 5 Teşrinisani [Kasım] 1334

İttihatçı karşıtlığı bütün İstanbul Hükümetleri için değişmez bir politika olmuştur.

Alemdar Gazetesi sahibi ve başyazarı, sürgünde olduğu için bu kampanyaya hemen katılamamıştır. Ancak 15 Aralık 1918 tarihinde tekrar yayınlanmaya başlayan Gazete, bu kampanyanın bayraktarlığını yapmıştır. Alemdar Gazetesinin İttihatçı karşıtlığına bir örnek olarak, 'Yakup Cemil Bey Sorunu' gösterilebilir. I. Dünya Savaşı sırasında İttihat ve Terakki Cemiyeti içindeki Enver ile Talât Paşa'lar arasındaki güç mücadelesinden kaynaklanan, Yakup Cemil Bey'in Divan-ı Harp kararıyla kurşuna dizilmesi olayı bile, Alemdar Gazetesi sütunlarında yer bulmuştur¹⁶.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin en tanınmış üyelerinden biri olan Yakup Cemil Bey, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin iktidarını pekiştirmesi için girişilen her türlü eyleme bilfiil katılmıştır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin fedai grubu içinde yer alan Yakup Cemil Bey, Cemiyet'e daha II. Abdülhamit saltanatı sırasında Makedonya'da katılmıştır. Enver Bey [*Enver Paşa*] önderliğinde ayrılıkçı Bulgar komitacılarına karşı savaşarak, Cemiyet içinde sivrilmiş ve Enver Bey'in grubu içinde yer almıştır. Cemiyet'le birlikte Hürriyet'in ilanı için Makedonya dağlarında çalışmış, 31 Mart Ayaklanması'nın bastırılması için oluşturulan Hareket Ordusu'nda görev almış, İtalya ile Trablusgarp Savaşı patlak verdiği zaman, Libya'ya giden gönüllü subaylara katılmıştır. Edirne'nin Bulgarlara bırakılmasını önlemek için yapılan Babiâli Baskını sırasında Harbiye Nazırı Nâzım Paşa'yı vurarak, baskının başarıya ulaşmasını sağlayan Yakup Cemil, Enver Bey'in Harbiye Nazırı olmasında etkin bir rol oynamış ve I. Dünya Savaşı'nda Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Irak cephelerinde görev almıştır.¹⁷

Bu noktada Alemdar Gazetesi'nin içine düştüğü tutarsızlık göze çarpmaktadır. Gazetenin sütunlarında hem Yakup Cemil Bey'in en ön saflarda yer aldığı Babiâli Baskını kıyasıya eleştirilirken¹⁸, hem de Yakup Cemil Bey'in

---

[1918], No:7806; Ali Kemal, "Yine Gelir ve Geleceklerdir de!", *Sabah*, 7 Teşrinisani [Kasım] 1334 [1918], No:10404; "Ocağımıza İncir Diktiler", *Türkçe İstanbul*, 20 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:42; Ali Kemal, "Enverland", *Sabah*, 23 Teşrinisani [Kasım] 1334 [1918], No:10498; "Cavid Bey'e Açık Mektup", *Söz*, 14 Teşrinisani [Kasım] 1334 [1918], No:2; Ali Kemal, "Ah Hürriyet", 20 Teşrinisani [Kasım] 1334 [1918], *Sabah*, No:10420.

¹⁶ "Yakup Cemil Bey Meselesi", *Alemdar*, 23 Şubat 1335[1919], No:65-1375, s.1.

¹⁷ Akşin, *Jön Türkler...*, s.292. Yakup Cemil Bey olayının ayrıntıları için bkz. Mustafa Ragıp, *İttihat ve Terakki Tarihinde Esrar Perdeleri*, Örgün Yayınevi, İstanbul, 2004; Akşin, *Jön Türkler...*, s.292-294; Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal...*, C.III, s.224-226

¹⁸ Babiâli Baskını sırasında Harbiye Nazırı Nazım Paşa, baskını yapan İttihatçılar tarafından öldürülmüştür. Nazım Paşa'yı öldüren kişinin Yakup Cemil Bey olduğu dönemin şahsiyetleri tarafından yazılan anı eserlerinde tereddütsüz olarak ifade edilmesine rağmen, Alemdar Gazetesi Nazım Paşa'nın büyükçe bir fotoğrafıyla yayınladığı anma yazısında bu suikasttan Enver Paşa'yı sorumlu tutmuştur. Ayrıca Refi Cevad Babiâli Baskını'nın VII. yıldönümü dolayısıyla yazdığı başyazıda, Yakup Cemil Bey'e değil olayı yine Enver Paşa'nın üzerine atmıştır. "Millet ve Memleketin Selamet ve Saadetini Düşünürken Öldürülen Kurbanlarımızdan", *Alemdar*, 5 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:22-1332; Refi Cevad, "Felakete Girdiğimiz Gün", *Alemdar*, 24 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:41-1351

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin üst yönetimiyle fikir ayrılığına düşmesini fırsat bilip 'muhalefet şehidi' olarak yüceltilmiştir:

"...Milleti [Dünya Savaşı] felaketlerinden kurtarmak isteyen merhum Yakup Cemil Bey, Talât, Enver, Doktor Nazım ve diğer İttihat ve Terakki Merkez-i Umumi azasına müracaatla o sırada [bize ittifak elini] uzatmak isteyen İngilizlerle namuskârane bir sulh akdini teklif etmiş ve bu baddaki [görüşlerini] uzun uzadıya [söylemişti]. Vatanlarına değil, Kayzer'in [emellerine] hizmet eden o hainler bu teklifi [görünüşte] büyük bir memnuniyetle kabul eder gibi görünmüşler,...fakat hakikatte saman altından su yürüterek merhumu iğfal ile [gizlice] tevkif ve idam ettirmişlerdir"¹⁹.

İtilaf Devletleri, savaşın uzamasına neden olduğu için Türkleri bir bütün olarak savaştan sorumlu tutma eğilimi göstermiştir. Ancak Alemdar Gazetesi, iddia edilen suçların İttihatçıların üzerine yıkılarak, bu suçlamalardan Osmanlı Devleti'nin aklanmasını hedeflemiştir. Gazetenin bu yayın politikası en çok Ermeni meselesinde su yüzüne çıkmaktadır. Aka Gündüz, Trabzon Tehciri Mahkemesi ile ilgili yazdığı bir makalede, İttihatçıların tehcirden sorumlu değilse bile İtilaf Devletleri nazarında Osmanlı milletinin temize çıkması için suçu üstlenmelerini istemiştir:

"Eğer – topunuzda değil – bir ikinizde biraz vatan hissi, biraz millet duygusu, azıcık fazilet kaygusu olsaydı, bunu böyle söylemeyecek idiniz [İttihat ve Terakki suçsuz demeyecektiniz]. Hatta farzımuhal olarak bunu siz yapmadığımız sabit olsaydı da, milletin yaptığı tahakkuk etmiş bulunsa idi, o kadar yüksekte atıp tutmak saikasıyla bunu kendi üzerinize alacaktınız:

Milleti kurtarmak için...

Ne olur? Suçsuz günahsız olsun, millet, tarih, istikbal namına beş on kişiniz gerdanını ipe versin! Vücudunuz aleme rahmet değil ya."²⁰

Alemdar Gazetesi başyazarı Refi Cevad da Aka Gündüz gibi düşünmektedir. Yozgat Tehciri Mahkemesi kararıyla haksız yere idam edilen Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey'in²¹ cenaze töreninin ardından Refi Cevad düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

"...Son zamana gelinceye kadar, Avrupa'ya bu katliamları yapanların İttihatçılar olduğunu, bunda zavallı milletin bir günahu, bir dahli olmadığını ispat için erbab-ı hamiyetin vuku bulan mesaisi, bir anda mahvoluyor. Şimdi buna tekrar başlayacak ve âlem-i medeniyete Türkleri barbar değil, mazlum olarak tanıtmak için tekrar sarf-ı mesaiye mecbur kalacağız.

Eğer bu adamların kalplerinde kıl kadar hamiyet mevcut olsaydı, Merkez-i Umumi'lerinden beş kişi çıkar:

¹⁹ "Yakup Cemil Bey Meselesi", **Alemdar**, 23 Şubat 1335[1919], No:65-1375, s.1.

²⁰ Aka Gündüz, "Balçık, Ağzıda – Güneş, Havada", **Alemdar**, 2 Nisan 1335 [1919], No:102-1412.

²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Nejdet Bilgi, **Ermeni Tehciri ve Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey'in Yargılanması**, Ankara, KÖKSAV Yayınları, 1999; Bilal N. Şimşir, **Malta Sürgünleri**, 2.Basım, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1985, s.76-78; Taha Niyazi Karaca, **Milli Şehit: Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey**, Ankara, Yozgat Valiliği Yayını, 2006.

– *Tehcir ve Taktili biz yaptık! Bizi asın! Milletin cürüm ve kabahati yoktur! Derler ve mevcudiyetine kastettikleri millete karşı ilk ve son bir fedakârlık yaparlardı*”²²

Bu politikaya Sultan Vahidettin de katılmıştır. Padişah’a göre bu suçların ne ölçüde İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin sırtına yüklenebilirse o denli İtilaf Devletleri’nin gözünde temize çıkmak ve yapılacak barış görüşmelerinde hafif barış şartları ve saltanat ve hilafetin devamı sağlanabilecektir.²³

Ancak Sultan Vahidettin’in ve İttihat ve Terakki Cemiyeti aleyhtarı basının görüşlerinin aksine İtilaf Devletleri, özellikle İngiltere, Türk milletinin topyekûn olarak cezalandırılması fikrindedirler. Avrupa kamuoyundaki genel görüş “*Türkler, Müslüman olmayan unsurları eşitlik ve adalet kurallarına göre idareden acizdirler, Türk milleti zalimdir ve Türk milleti tümü ile kabiliyetten yoksundur*”²⁴ şeklindedir. Bu görüş İngiliz politikacılar tarafından aynen benimsenmiştir. Nitekim I. Dünya Savaşı başlarında İngiliz Başbakanı Herbert Henry Asquith “*Osmanlı Devleti kılıçla ortadan kaldırılacaktır*” demiş ve Savaş Bakanı Horatio Herbert Kitchener ise “*Türkiye mahvedilinceye kadar savaşa devam edeceğiz*”, gibi yukarıdaki genel görüşü onaylayıcı açıklamalarda bulunmuştur²⁵.

İngiliz politikasına uygun bir tavır takınan Alemdar Gazetesi de İttihat ve Terakki Cemiyeti düşmanlığıyla, savaş sırasında İttihatçıların, Osmanlı Devleti’nde yaşayan Türk unsuru dışındaki unsurlara zalimce davrandığı görüşünü savunmuştur. Bu bağlamda Alemdar Gazetesi’nin Osmanlı Devleti’nin bütün Müslümanları İtilaf Devletleri’ne karşı savaş açmaya davet ettiği cihat çağrısına katılmayıp, Osmanlı Devleti’nden ayrılıp, müstakil bir devlet kurmak için İngilizlerle aynı safta savaşan Mekke Şerifi Hüseyin hakkındaki görüşleri çok manidârdır:

“...Bugün Hicaz Kralı olan Şerif-i Mekke Hüseyin Paşa Hazretleri Hükümet-i Osmaniye ve makam-ı Hilafete karşı kemâ-kân [eskisi gibi] merbut bulunduğunu, yalnız vücud-u İslam’a arız olan Çetecilerin zulmüne hiçbir zaman kâil olamayacağı [boyun eğemeyeceği] cihetle hasbet-en-lillah [Tanrı uğruna] ilan-ı cihat eylediğini beyan eylemiş idi. Mani zail olunca memnuun avdet etmesi kavaid-i külliyyeden olduğu cihetle bugün bu mikroplardan vücud-u devlet tathir edilince [temizlenince] Hüseyin Paşa hazretleriyle de Devlet-i Osmaniye arasında hiçbir şey [sorun] kalmamış oluyor... Şerif Hüseyin Paşa hazretleri Devlet-i Osmaniye’nin bir tabi-i sadığı idi. İttihat ve Terakki Devlet-i Osmaniye’nin bir adu-u ekberi [en büyük düşmanı] idi. Şerif Hüseyin Paşa hazretleri İttihat ve Terakki’ye karşı mücahede etmekle Devlet-i Osmaniye’nin hakiki bir dostu olduğunu ispat etmiş oluyor”²⁶

Alemdar Gazetesi daha derinlemesine incelendiği zaman, İtilaf Devletleri’nin İttihatçı dönemini bir kargaşa dönemi, medeniyetten uzak bir dönem ve bir çete istibdadı olarak gösterme gayretlerine tamamen katılmış

²² Refi Cevad, “Fırsatlar”, **Alemdar**, 15 Nisan 1335 [1919], No:114-1424

²³ Akşin, **İstanbul Hükümetleri...**, s.37.

²⁴ Tarık Zafer Tunaya, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, 2.Baskı, İstanbul, Turhan Basımevi, 1981, s.50.

²⁵ Doğan Avcıoğlu, **Milli Kurtuluş Tarihi**, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1974, s.33.

²⁶ Refi Cevad, “Hicaz Hükümdarlığı ve Makam-ı Hilafet”, **Alemdar**, 27 Mart 1335 [1919], No:96-1406.

olduğu anlaşılmaktadır. Gazetenin sütunlarında İttihat ve Terakki Cemiyeti için; mikrop²⁷, zehirli sülük²⁸, utanmaz herifler, yaman utanmazlar, yılanlar,²⁹ çıbanlar,³⁰ melûn herifler, habis İttihatçılar,³¹ cebîn, esâfil, haşerat,³² katiller gürûhu, eşkıya, eclâf³³, baldırı çıplaklar,³⁴ kefen soyucu, sefil türediler, hizip, çete, şekavet ocağı,³⁵ canavarlar,³⁶ serseri,³⁷ cani ve alçak zimamdarlar,³⁸ mahlukat-ı mülevvese,³⁹ zevahif, kurun-u vusta cellatları, engizisyon memurları⁴⁰ ve haydutlar gibi tabirler sıkça kullanılmıştır. Hatta Refi Cevad bir başyazısında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ünlü Dâhiliye Nazırı ve Sadrazam'ı Talât Paşa için "kabadayı bir tosundu" yakıştırmasını yapacak kadar ileri gitmiştir⁴¹.

Bu dönemde Alemdar Gazetesi, Mütareke Dönemi'nin olağanüstü şartları altında, İttihat ve Terakki'yi ve İttihatçıları ülke siyasetinden ve basınından tasfiye etmek için büyük bir çaba sarf etmiştir. Her türlü milli cereyana karşı cephe alan ve İtilaf Devletleri'nin oluşturduğu işgal donanmalarına "misafirlerimiz"⁴² diyebilen bu gazete, "her Osmanlı vatandaşı için İttihatçı düşmanlığı" bir vazifedir diyerek Türk milletinin ölüm kalım mücadelesine hangi pencereden bakacağını da ilk işaretlerini vermiştir:

"Bir Osmanlı için İttihat ve Terakki düşmanlığı farz-ı ayındır. Bunu bu milletin unutmaması için analar öksüz kalan kızlarını bu kin ile büyütmeli. Dullar hudut boyunda toprağa karışan kocalarının ruhuna ithaf eyleyecekleri dualara Çete'yi

---

²⁷ Lokman Hekim, "Ermenilere Reva Görülenler", **Alemdar**, 18 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:4-1316.

²⁸ "Nuri Paşa Ne Almış?", **Alemdar**, 3 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:20-1330; Refi Cevad, "Hürriyet ve Matbuat", **Alemdar**, 28 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:14-1324.

²⁹ "Hayasızların Hala Gözü Hükümette", **Alemdar**, 4 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:21-1331.

³⁰ Refi Cevad, "Baklayı Ağzımızdan Çıkarınız Ha!", **Alemdar**, 15 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:32-1342.

³¹ "İntihabatta İttihatçı Parmağı", **Alemdar**, 5 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:22-1332.

³² Ahmed Reşid, "Daha Ne Kadar Düşüneceğiz?", **Alemdar**, 10 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:27-1337; "Millet ve Memleketin Selamet ve Saadetini Düşünürken Öldürülen Kurbanlarımızdan", **Alemdar**, 5 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:22-1332.

³³ Refi Cevad, "Felakete Girdiğimiz Gün", **Alemdar**, 24 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:41-1351.

³⁴ Refi Cevad, "Sulh Hazırlığı ve Kabine", **Alemdar**, 13 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:30-1340; Refi Cevad, "Osmanlılık ve Mesuliyete Teşrik", **Alemdar**, 18 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:35-1345.

³⁵ "Gönül İsterdi ki...", **Alemdar**, 19 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:36-1346.

³⁶ Refi Cevad, "Hulûl-ı Muslihâne ve Millî Kabine", **Alemdar**, 23 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:40-1350.

³⁷ Refi Cevad, "Yapamadıklarımızı Yapacaklar", **Alemdar**, 27 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:44-1354.

³⁸ "Yakup Cemil Bey Meselesi", **Alemdar**, 23 Şubat 1335 [1919], No:65-1375.

³⁹ "Gümülcineli İsmail Bey", **Alemdar**, 25 Şubat 1335 [1919], No:67-1377.

⁴⁰ Refi Cevad, "Muhalefet Bayrağı", **Alemdar**, 3 Mart 1335 [1919], No:73-1383.

⁴¹ Refi Cevad, "İdare ve Şahis", **Alemdar**, 18 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:4-1316.

⁴² Refi Cevad, "Aff-ı Umumi", **Alemdar**, 26 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:12-1322, s.1; Refi Cevad, "Aff-ı Umumi İhtiyacı", **Alemdar**, 29 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:46-1356, s.1; Refi Cevad, "Birinci Mektup", **Alemdar**, 30 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:16-1326, s.1; Refi Cevad, "At Alan Üsküdar'ı Geçti", **Alemdar**, 26 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:43-1353.

[İttihat ve Terakki'yi] tel'ini terfik etmeyi [lanetlemeyi eklemeyi] unutmamalı. Öksüzler, boyunlarını büken bu meşum kuvveti düşündükçe bir veba kadar nefret ve hiras [ürkme] duymalı. Bilmeli, anlamalı ki Çete bu vatani tamamıyla mahveden yegâne amildir ve tamamıyla ezilmezse bu felaketzede milletin son nefesini verdirecek olan yine onun kanlı tırnaklarıdır.”⁴³

Avusturya-Macaristan ve Almanya İmparatorluklarının hanedanlarının tahtlarından feragat etmelerine sebebiyet veren, I. Dünya Savaşı mağlubiyeti sonrasında, tahtını korumanın tek yolunun İngiltere'ye kayıtsız şartsız boyun eğmek olduğuna inanan Sultan Vahidettin, Alemdar Gazetesi tarafından devamlı desteklenmiştir. Vahidettin'in güdümündeki İstanbul Hükümetleri, İttihatçılara karşı sert ve hızlı tedbirler alamadıkları için gazete tarafından amansızca eleştirildiği halde Sultan Vahidettin, bu eleştirilerden bilinçli olarak ayrı tutulmuştur.

Refi Cevad'ın Alemdar Gazetesi sadece ülkeyi terk etmek zorunda olan İttihatçı liderleri değil, aynı zamanda Maliye Nazırı'ndan⁴⁴ Maarif Nazırına kadar, savaşta Almanya ile ittifak yapmanın Osmanlı Devleti'ne zarar vereceğini savunan İttihatçılara bile en ağır hakaretleri layık görmüştür. Gazetenin bu değerlendirmeleri kesinlikle bu konuya taraflı bakıldığını ve haksız unsurlara dayanarak İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne saldırıldığını kanıtlamaktadır.

Daha sonraki aylarda ise İngiltere'nin Türkiye üzerindeki sömürgeci emelleri doğrultusunda İttihatçılığı bir “Türk Bolşevizmi” gibi gösterip, bir “İttihatçı avı” kampanyası başlatılmıştır. Stanford J. Shaw bu avı 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde komünistleri yok etmek için başlatılan “Cadı Avı'na”, Sina Akşin ise yakın geçmişte Irak'ta Saddam'a karşı uygulanan linç hareketine benzetmektedir. Bu güncel örnekler bu yıkıcı kampanyanın vahâmetinin anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Alemdar Gazetesi'nin nesnellliğini kaybettiğini, sadece kişisel hırs ve kin ile hareket ettiğini göstermesi açısından, 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkan ve Müdafaa-i Hukuk hareketinin önderliğini üstlenen Mustafa Kemal Paşa'yı da İttihatçılık yaptığı için hedef alması ve Kuvâ-yi Milliye hareketinin başarısızlığı için yayın yapmayı sürdürmesi anlamlıdır. İttihatçılara karşı Mondros Mütarekesi'nden itibaren yaratılmaya çalışılan “İttihatçılık” eşittir çeteciliktir, kurgusunun etkisiyle Sivas Kongresi'nde azalardan İttihatçı olmadıklarına dair yemin ettirilirken⁴⁵, II. Meşrutiyet döneminin önemli bir İttihat ve Terakki

⁴³ Refi Cevad, “Ferit Paşa Hükümeti'ni Nasıl Görmek İsteriz?”, **Alemdar**, 13 Mart 1335 [1919], No:82-1392.

⁴⁴ Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na dahil olmasından sonra kabineden istifa eden Maliye Nazırı Cavit Bey'in Almanya'dan sakarin getirip, yüksek fiyata satarak hem yüksek kazançlar elde ettiğini hem de halk sağlığını hiçe saydığını iddia etmiştir. Ancak bu iddialar kanıtlanamamıştır. “Cavit Bey Almanya'dan Gelirken”, **Alemdar**, 29 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:15-1325; “Cavit Bey ve Sakarin”, **Alem**, 1 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:1-18-1328

⁴⁵ Sivas Kongresi'ne Manda Meselesi'nin yanında bu yemin meselesi de damgasını vurmuş ve uzun müzakereler sonucunda bir uzlaşma metni çıkmıştır. Yalnız şunu da belirtmek gerekir ki Sivas Kongresi'ne katılanların yarısından fazlasının İttihatçı olmasına rağmen, bu yeminin kamuoyu üzerinde İngiltere ve Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın yapmakta olduğu olumsuz propagandaları etkisiz

Cemiyeti sempatzanı olan gazeteci Yunus Nadi Bey, birçok İttihatçı gibi Müdafaa-i Hukuk hareketine katılmış ve gazetesini Anadolu'ya taşımıştır. İzmir'in Yunan işgalinden kurtarılmasından sonra, artık İttihatçılığı yıkıcılık olarak gösteren zihniyetin iflas ettiğini düşünerek, çıkardığı Anadolu'da Yeni Gün Gazetesi'nde 11 Kasım 1922 tarihindeki yazısında "Mustafa Kemal Paşa, İttihatçıların en büyüklerinden biri ve belki de birincisidir"⁴⁶, yazmayı kendisine tarihi bir vazife olarak görmüştür.

Bu bağlamda değerlendirildiği zaman, İttihat ve Terakki'nin lider kadrosuyla anlaşamayan Mustafa Kemal Paşa bile İttihatçılığı yıkıcılık olarak görmemiştir. Mütareke İstanbul'unda kendisiyle ısrarla görüşmek isteyen İngiliz ajanı Rahip Frew'in İttihat ve Terakki'nin I. Dünya Savaşı sırasında cinayetlerini (?) tasdik etmesini istemesi üzerine şu yanıtı vermiştir:

*"...İttihat ve Terakki vatansever bir cemiyet idi. Başlangıcından çok zaman sonrasına kadar ben de bu cemiyet içinde bulundum. Cemiyet hiçbir vakit sizin bu aşağılamanızı hak edecek bir mahiyet almamıştır. Çok kusurları ve yanlışları olabilir. Ama vatanseverliği münakaşaların üstündedir."*⁴⁷

Mondros Mütarekesi'nin hemen ardından Refi Cevad'ın yönetiminde yayına başlayan Alemdar Gazetesi, dört sene aralıksız süren I. Dünya Savaşı'nın Osmanlı halkı üzerinde yaratmış olduğu "harp bezginliği"⁴⁸nin de etkisiyle İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni bir kanun tanımaz çete teşkilatı olarak göstermeye çalışmıştır. Alemdar Gazetesi, yukarıda da çeşitli örneklerle gösterilmek istendiği gibi, olayları nesnel bir gözle yorumlayamamıştır. Gazetenin yazarları, Osmanlı Devleti'nin bilfiil işgal edildiği bir dönemde, ulusal çıkarları göz ardı ederek, eski siyasal hesapların intikamını almak için öfke ve hırsla hareket etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Gazeteler

Alemdar Gazetesi

Kitaplar

AKŞİN, Sina, **İstanbul Hükümleri ve Milli Mücadele**, 2.Baskı, İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, 2004, C.I

AKŞİN, Sina, **Jön Türkler ve İttihat ve Terakki**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1987

---

hale getirmek için yapıldığı, Kongre zabıtları incelendiği zaman görülecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz.:Uluğ İğdemir, **Sivas Kongresi Tutanakları**, Ankara, TTK Yayınları, 1999; Derviş Kılınçkaya, "Milli Mücadele'de Kongreler Dönemi ve İttihatçılık Sorunu", **Sivas Kongresi IV. Uluslararası Sempozyumu**, Haz.: Mustafa Cöhce - Hüseyin Tosun, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2006, s.227-265; Derviş Kılınçkaya, "Sivas Kongresinin Milli Mücadele'de Yeri Ve Önemi", **G. Ü. Erzurum-Sivas Kongreleri Sempozyumu**, Ankara, Gazi ATAUM Yayını, 2003, s.211-224.

⁴⁶ Orhan Koloğlu, **Türkiye Karikatür Tarihi**, İstanbul, Bileşim Yayınevi, 2005, s.220.

⁴⁷ Falih Rıfkı Atay, **Atatürk'ün Bana Anlattıkları: Mustafa Kemal'in Ağzından Vahidettin**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2005, s.104; Sina Akşin, **İstanbul Hükümetleri...**, s.198.

⁴⁸ Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilâli**, İstanbul, Cem Yayınları, 1973, s.25-26.

- ATAY, Falih Rifkî, **Atatürk'ün Bana Anlattıkları: Mustafa Kemal'in Ağzından Vahidettin**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2005
- AVCIOĞLU, Doğan, **Milli Kurtuluş Tarihi**, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1974
- BİLGİ, Nejdet, **Ermeni Tehciri ve Boğazlıyan Kaymakamı Mehmed Kemal Bey'in Yargılanması**, Ankara, KÖKSAV Yayınları, 1999
- "Bir Devlet Adamının" Mehmet Tevfik Bey'in (Biren) II. Abdülhamit, Meşrutiyet ve Mütareke Devri Hatıraları**, Haz.: Fatma Rezan Hürmen, İstanbul, Arma Yayınları, 1993, C.II
- GÖZTEPE, Tarık Mümtaz, **Vahideddin Mütareke Gayyasında**, 2.Baskı, İstanbul, Sebil Yayınları, 1994
- HANIOĞLU, Şükrü, **Bir Siyasal Örgüt Olarak "Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti" ve "Jön Türklük"**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1986
- İbrahim Temo, **İttihad ve Terakki Anıları**, Haz.: Bülent Demirbaş, 2. Baskı, İstanbul, Arba Yayınları, 2000
- İĞDEMİR, Uluğ, **Sivas Kongresi Tutanakları**, 3. Baskı, Ankara, TTK Yayınları, 1999
- KARACA, Taha Niyazi, **Milli Şehit: Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey**, Ankara, Yozgat Valiliği Yayını, 2006
- KOCADOĞLU, Bünyamin, **Mütarekede İttihatçılık**, İstanbul, Temel Yayınları, 2006
- KOLOĞLU, Orhan, **Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi**, İstanbul, Pozitif Yayınları, 2006
- KOLOĞLU, Orhan, **Türkiye Karikatür Tarihi**, İstanbul, Bileşim Yayınevi, 2005
- KURAN, Ahmed Bedevi, **İnkılâp Tarihimiz ve Jön Türkler**, İstanbul, Tan Matbaası, 1945
- Mustafa Ragıp, **İttihat ve Terakki Tarihinde Esrar Perdesi**, Örgün Yayınevi, İstanbul, 2004
- RAMSOUR, Ernest Edmondson, **Genç Türkler ve İttihat ve Terakki**, Çev.: Hacasan Yüncü, İstanbul, Kayıhan Yayınları, 2001
- SELEK, Sabahattin, **Anadolu İhtilâli**, İstanbul, Cem Yayınları, 1973
- SHAW, Stanford J., **The Ottoman Empire in World War I**, Ankara, TTK Yayınları, 2006, C.I
- ŞİMŞİR, Bilal N., **Malta Sürgünleri**, 2.Basım, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1985
- TUNAYA, Tarık Zafer, **Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük**, 2.Baskı, İstanbul, Turhan Basımevi, 1981
- TUNAYA, Tarık Zafer, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1989, C.III
- YALMAN, Ahmed Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, İstanbul, Yenilik Basımevi, 1970, C.I

Makaleler

- AHMAD, Feroz, "Ottoman Perceptions of the Capitulations, 1800-1914", **Journal of Islamic Studies**, C.XI, S.1, 2000, s. 1-20

Ahmed Reşid, "Daha Ne Kadar Düşüneceğiz?", **Alemdar**, 10 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:27-1337

Aka Gündüz, "Balçık, Ağızda - Güneş, Havada", **Alemdar**, 2 Nisan 1335 [1919], No:102-1412

KILINÇKAYA, Derviş, "Millî Mücadele'de Kongreler Dönemi ve İttihatçılık Sorunu", **Sivas Kongresi IV. Uluslararası Sempozyumu**, Haz.: Mustafa Cöhce - Hüseyin Tosun, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2006, s.227-265

KILINÇKAYA, Derviş, "Sivas Kongresinin Milli Mücadele'de Yeri Ve Önemi", **G. Ü. Erzurum-Sivas Kongreleri Sempozyumu**, Ankara, Gazi ATAUM Yayını, 2003, s.211-224

Lokman Hekim, "Ermenilere Reva Görülenler", **Alemdar**, 18 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:4-1316

NOYAN, Bahri S., "Sultan Osman ve Reşadiye Dretnotları", **Hayat Tarih Mecmuası**, Yıl:5, C.I, S.5, Haziran 1969, s.34-37.

Refi Cevad, "Aff-ı Umumi", **Alemdar**, 26 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:12-1322

Refi Cevad, "Aff-ı Umumi İhtiyacı", **Alemdar**, 29 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:46-1356

Refi Cevad, "At Alan Üsküdar'ı Geçti", **Alemdar**, 26 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:43-1353

Refi Cevad, "Baklayı Ağzımızdan Çıkarırız Ha!", **Alemdar**, 15 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:32-1342

Refi Cevad, "Birinci Mektup", **Alemdar**, 30 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:16-1326

Refi Cevad, "Felakete Girdiğimiz Gün", **Alemdar**, 24 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:41-1351

Refi Cevad, "Ferit Paşa Hükümeti'ni Nasıl Görmek İsteriz?", **Alemdar**, 13 Mart 1335 [1919], No:82-1392

Refi Cevad, "Fırsatlar", **Alemdar**, 15 Nisan 1335 [1919], No:114-1424

Refi Cevad, "Hicaz Hükümdarlığı ve Makam-ı Hilafet", **Alemdar**, 27 Mart 1335 [1919], No:96-1406

Refi Cevad, "Hulûl-ı Muslihâne ve Millî Kabine", **Alemdar**, 23 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:40-1350

Refi Cevad, "Hürriyet ve Matbuat", **Alemdar**, 28 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:14-1324

Refi Cevad, "İdare ve Şahıs", **Alemdar**, 18 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918], No:4-1316

Refi Cevad, "Muhalefet Bayrağı", **Alemdar**, 3 Mart 1335 [1919], No:73-1383

Refi Cevad, "Osmanlılık ve Mesuliyete Teşrik", **Alemdar**, 18 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:35-1345

Refi Cevad, "Sulh Hazırlığı ve Kabine", **Alemdar**, 13 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:30-1340

Refi Cevad, "Yapamadıklarımızı Yapacaklar", **Alemdar**, 27 Kânunusani [Ocak] 1335 [1919], No:44-1354

VARLIK, Bülent, "Mütareke ve Milli Mücadele Basını", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, C.V, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s.1200.

Yayımlanmamış Tezler

ERSAYDI, Alper, Alemdar Gazetesine Göre Mütareke Dönemi Başında İttihatçılar ve İttihatçılık, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007

Resim 1: Alemdar Gazetesi'nin 15 Kânunuevvel [Aralık] 1334 [1918] tarihli, 1-1316 numaralı nüshası